

MUNI
ARTS

Christianizace Slovanů a Uhrů

Prof. PhDr. Martin Wihoda, PhD.
Faculty of Arts
Masaryk University
Czech Republic

Kde se vzali Polané?

(Descriptio ciuitatum et regionum ad septentrionalem plagam Danubii)
Geograf bavorský

Soupis národů za severním břehem Dunaje. Vznikl v 9. století, před koncem 10 století byl doplněn o vzdálenější kmeny a etnika Severu a Východu.

Dle tohoto přípisku Vislu ovládali Vislané, Lendicové (Lendzané) a Goplané (Glopeani) a kolem Odry sídlili Holasici, Opolané, Slezané, Lužičané, Dědošané, Milčané a možná i tajemní „*Lupiglaa*“ (Hlupčané?).

Widukind z Corvey:

Měšek stál roku 963 v čele Slovanů zvaných „Lestkové“ (*Sclavi qui dicuntur Licicaviki*).

Ibrahim Ibn Jakúb:

Měšek měl být králem Severu .

V **legendě o svatém Oldřichovi** se Měšek objevuje jako kníže Vandalů (*dux Wandalorum*).

Dagome iudex:

Měškova država byla označena jako Hnězdno s příslušenstvím (*civitas Schinesghe cum pertinentiis*).

Gervasius z Tilbury se na počátku 13. století domníval, že název souvisí s polnostmi (*Polonia si dicta in eorum idiomate, quasi Campania*)

Johannes Fried:

- „Polané“ se objevili kolem roku 1000.
- Proto by jejich jméno mohlo souviset s hnězdenským aktem.
- Císař Ota III. se stylizoval do role Kristova služebníka (*servus Jesu Christi*) a zřídil nad tělem svatého Vojtěcha církevní metropoli.
- Podle Frieda se řídil Izajášovým proroctvím, podle něhož se Hospodinem požehnaná země stane úrodným „polem“, které Bůh svěří lidu nové smlouvy a nového jména.
- Friedova teze odmítnuta.
- Dnes je kladen důraz na Měškovy válečné a diplomatické úspěchy, které provázaly do jednoho celku (državy) rozdílné světy.
- „Polané“ začali suplovat vyšší politickou identitu, která měla spojit vítěze i poražené a měla odlišit piastovskou državu od hodnotově spřízněných sousedů v Polabí nebo Pomořanech.
- O knížeti Polanů (*Palaniorum dux*), Polanech/Polácích (*Polani*) a zemi Polanů (*terra Polanorum*) rozepsaly nejstarší svatovojtěšské legendy i **Thietmar z Merseburku**.
- Po roce 1000 Boleslav Chrabrý nechal razit denáry, které nesly orlici (?) a titul knížete Polska (*PRINCES POLONIE*).

Křest „Polanů“

- **Gallus Anonymus** zachytil mýtickou část příběhu piastovských knížat.

- Důraz na christianizaci napovídá, že mýtus mohl vzniknout snad až ve třicátých letech 11. věku, kdy se zhroutilo první polské království a venkovský (?) lid se vrátil k víře předků.

- Měškovy državy mohly být pokládány za křesťanské jen podle volných měřítek.

- Kolem roku 990 sice ovládal Krakovsko, kde mělký otisk zanechala česká správa, které krakovská tradice vložila do vínku legendární biskupy Prohora a Prokulfa.

- Jádru piastovských držav zasáhla christianizace nejdříve po roce 960.

- Od roku 968 měl v Polsku úřadovat biskup Jordan (*Jordanus primus episcopus in Polonia ordinatus est*).

- O Jordanovi se rozepsal i **Thietmar z Merseburku**, který jej označil za poznaňského biskupa (*episcopus Posnaniensis*). Jordanův episkopát se uzavřel mezi léty 982 a 984.

**Dagome iudex:
Patrocinium svatého Petra?**

Soudce Dagome (*Dagome iudex*) a senátorka Oda (*Ote senatrix*) se syny Měškem a Lambertem svěřili stolci svatého Petra město zvané „Schignesne“ (*civitatem in integro que vocatur Schignesne*) s veškerým příslušenstvím (*cum omnibus suis pertinentiis*).

Příslušenství sahalo do Pomořan, možná až k Baltu, sousedilo s Prusy, (Kyjevskou) Rusí, Krakovem (*Craccoa*), Odrou, místem „*Alemure*“ (patrně Moravou?) a zemí Milčanů.

Regest je datován do pontifikátu papeže Jana XV. (985–992), opis pořízen za pontifikátu papeže Řehoře VII. (1073–1085).

- Císař Ota III. jmenoval Radima arcibiskupem svatého Vojtěcha před odjezdem z Říma a na konci roku 999 přizval k veřejnému jednání.

- To dokazuje, že se vydal k Boleslavovi Chrabrému s úmyslem povýšit Hnězdno na církevní metropoli.

- S odstupem stovky let se k roku 1000 vrátil **Gallus Anonymus**, aby oslavil velikost knížete Boleslava, jehož bohatství a sláva prý natolik okouzly císaře Otu, že na radu velmožů vložil na Boleslavovu hlavu vlastní diadém a jeho praporec ozdobil hřebem z kříže Páně a kopím svatého Mořice. Sám měl obdržet darem paži svatého Vojtěcha a toho dne údajně oba propojila taková úcta, že Ota III. povýšil Boleslava na bratra a spolupracovníka císařství (*fratrem et cooperatorem imperii constituit*) a nazval jej přítelem a spojencem římského lidu (*populi Romani amicum et socium*).

- Ve skutečnosti Ota III. zřídil v Hnězdně první církevní metropoli slovanského světa.

- Současník **Thietmar z Merseburku** věděl, že se hnězdenská provincie skládala ze tří biskupství v Kolobřehu, Vratislavi a Krakově, a znal rovněž jména prvních sufragánů, totiž Reinberna, Jana a Poppona.

- Mlčky však přešel status poznaňské diecéze, pouze k roku 1012 utrousil, že zemřel biskup Unger, který byl podřízen magdeburskému metropolitovi. Notnou porci nejistoty vnesl do našeho příběhu Bruno z Querfurtu, když Ungera označil za zemského, nikoliv poznaňského biskupa (*episcopus terrae*) a přiznal mu podíl na svatořečení pěti mučedníků, z nichž se za říško-polských válek stali zemští patroni.

972?–997

- Vláda velkoknížete Gezy

972 (?)

- Působení misionáře Bruna (Prunkwarta)
vyslán císařem Otou I., snad benediktin ze St.
Gallen
sídlo ve Veszprému (?)
- Jih země pod vlivem Byzance (Kalocza)

973

- Dvorský sjezd v Quedlinburgu
poselstvo velkoknížete Gezy

997–1038

- Vláda knížete, od 1000/1001 krále Štěpána
- 1000 propůjčení královského titulu
Podle Thietmara z Merseburgu zásluhou Oty III.,
podle Větší štěpánské legendy měl Štěpánovi
přivést od korunu od papeže panonhalmský opat
Astrik

- Zasloužil se o založení osmi biskupství a dvou
arcibiskupství
Ostřihom
Kalocza

- Země byla uspořádána podle karolínského vzoru
- Vydání zákoníků

Hnězdenský akt roku 100

Povýšení Hnězdna na metropoli, které měla podléhat biskupství v Kolobřehu, Vratislavi a Krakově.

Thietmar upozornil, že vše neproběhlo podle práva (*ut spero legitime*):

Císař měl jednat bez požehnání biskupa Unger, jakkoliv kanonické právo striktně vylučovalo, že by nová církevní provincie mohla být ustavena proti vůli úřadujícího biskupa.

Uherský rok 1000

Štěpán I. se měl zasloužit o založení devíti (!) biskupství a arcibiskupství (prvním biskupstvím bylo biskupství ve Veszprému a prvním biskupem se tu měl stát Astrik, snad žák sv. Vojtěcha a dle legendy ten, který Štěpánovi přivezl od papeže korunu.

Štěpán se posléze nechal touto korunou korunovat z rukou biskupa ostříhomského.